

पाणलोट विकास चळवळ, सन २०११-१२
निधी वितरित करण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग,
शासन निर्णय, क्र.पाविच-२०११/प्र.क्र.४०/जल-८
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : २४ जून, २०११.

संदर्भ :-

- १) शासन निर्णय नियोजन विभाग क्र. रोहयो-२००७/ प्र. क्र.१४३/रोहयो-१, दि.१४ ऑगस्ट, २००७.
- २) शासन निर्णय ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग क्र.जलसं २००८/प्र.क्र.३१/जल-८, दि.२५ ऑगस्ट, २००८.
- ३) शासन परिपत्रक, वित्त विभाग क्र. अंदाज-२०११/प्र. क्र. ९३/२०११/ अर्थसंकल्प-३, दिनांक ६ मे, २०११.
- ४) शासन निर्णय, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग क्र.असक २०११/प्र.क्र.२५/जल-११, दि. १९ मे, २०११.
- ५) संचालक, मृदसंधारण व पाणलोट व्यवस्थापन पुणे यांचे पत्र क्र. मृदस/पाणस/प्रस्ताव/११-१२/मृद-१,
दि. १७ मे, २०११.

प्रस्तावना :-

राज्यातील बहुतांशी क्षेत्र कोरडगाहू असून उपलब्ध जलस्रोताचा उपयोग केला तरी देखील ७० टक्के पेक्षा जास्त क्षेत्र कायम स्वरूपी नैसर्गिकरित्या पडणा-या पावसावरच अवलंबून रहाणार आहे. हे लक्षात घेवून पाणलोट क्षेत्रविकासाचा कार्यक्रम गेल्या अनेक वर्षांपासून राज्यात सुरु असून, सुरु केलेले पाणलोट मोठ्या प्रमाणावर अपूर्ण आहेत. हे पाणलोट गतीमान पद्धतीने विकसित करण्याचा धडक कार्यक्रम देखील शासनाने हाती घेतला आहे. महात्मा ज्योतिबा फुले जल व भूमी अभियान प्रामुख्याने लोकसहभागातून राज्यात गेली काही वर्षे सुरु आहे. या व्यतिरिक्त महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेअंतर्गत देखील जलसंधारणाच्या कामास फार मोठे महत्व आहे. मृद व जलसंधारण, महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना, त्या अनुषंगाने संबंधित कार्यक्रमाची जनजागृती मोहिम राबविण्यासाठी नियोजन विभागाच्या उक्त दिनांक १४ ऑगस्ट, २००८ च्या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात आली आहे.

२. हे सर्व प्रयत्न होत असले तरी देखील राज्यातील पाणलोट विकासाकरीता उपलब्ध असलेल्या क्षेत्राची व्यापकता फार मोठी असल्याने, मृद व जलसंवर्धनाचे उद्दिष्ट सर्वसामान्य जनतेपर्यंत पोहोचविण्यासाठी जलसंधारणाकरीता पाणलोट विकास चळवळ कार्यक्रम राबविण्याचा निर्णय शासनाने संदर्भाधीन २ येथील दिनांक २५ ऑगस्ट २००८ च्या शासन निर्णयाद्वारे घेतला. या कार्यक्रमाची अंमलबजावणी सन २००८-०९, २००९-१० व सन २०१०-११ मध्ये करण्यात आली आहे. सन २०११-१२ मध्ये पाणलोट विकास चळवळ कार्यक्रम राबविण्यासाठी जाहिरात व प्रसिद्धी या बाबीसाठी रु. १००.०० लाख व बाबिसाठी रु. १००.०० लाख असा एकूण रु. २००.०० लाख निधी अर्थसंकल्पित झाला आहे. त्यापैकी जाहिरात व प्रसिद्धी या बाबीसाठीचा निधी वितरित करण्याबाबतचा प्रस्ताव संचालक मृदसंधारण यांच्या वर नमूद दिनांक १७ मे, २०११ च्या पत्राने प्राप्त झाला आहे. त्यानुसार सदर निधी वितरित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधिन होती.

शासन निर्णय :-

राज्यातील पाण्याची उपलब्धता व वारंवार येणारी दुष्काळ सदृश्य परिस्थिती विचारात घेता जलसंवर्धनाच्या कार्यक्रमास अनन्य साधारण महत्व आहे. राज्यातील पडीक जमिन विकास, पाण्याच्या उपलब्धतेकरिता पाणलोट विकासावर आधारीत जलसंधारणाचे महत्व लक्षात घेवून पाणलोट विकासाचा कार्यक्रम राज्यातील विविध राज्य पुरस्कृत योजनांच्या माध्यमातून राबविण्यात येतो. राज्यात राबविण्यात येणा-या पाणलोट विकास कार्यक्रमाच्या प्रत्येक टप्प्यात लोकसहभाग घेणे, पाणलोटाच्या निरनिराव्या कामांची देखभाल करणे, उपलब्ध होणा-या पाण्याचा काटकसरीने वापर करून जास्तीत जास्त

उत्पादन मिळविणे यासाठी जलसंधारण कार्यक्रम पाणलोट विकास चळवळ म्हणून राबविण्यात येतो. या चळवळीचे स्वरूप खालीलप्रमाणे आहे.

- (१) पाणलोट विकास कार्यक्रमांना विविध प्रसिद्धी माध्यमातून प्रसिद्धी देणे
- (२) ग्रामीण भागातील जनतेमध्ये जल, भूमी व इतर नैसर्गिक साधन संपत्ती संवर्धनाबाबत आस्था निर्माण करणे.
- (३) जलसंधारण कामांना अधिक गती देणे.
- (४) पाणलोट विकासाच्या विविध टप्प्यामध्ये जनजागृतीद्वारे लोकसहभाग घेणे
- (५) पाणलोट विकास कार्यक्रमांतर्गत निर्माण केलेल्या विविध स्त्रोतांचे जेतन करण्यासाठी लोकजागृती निर्माण करणे
- (६) उपलब्ध भुपृष्ठावरील व भूगर्भातील पाण्याच्या काटकसरीने वापर करून उत्पन्न व उत्पादन वाढविण्यास शेतक-यांना प्रवृत्त करणे

वरील उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी संचालक, मृदसंधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन, पुणे यांनी जाहिरात व प्रसिद्धी या बाबी अंतर्गत वर नमूद दिनांक १७ मे, २०११ च्या पत्रान्वये सन २०११-१२ मध्ये प्रस्तावित केलेल्या कार्यक्रमापैकी सोबतच्या प्रपत्र-अ मध्ये नमूद कार्यक्रम राबविण्यास मंजुरी देण्यात येत आहे.

पाणलोट विकास चळवळ कार्यक्रमांतर्गत जाहिरात व प्रसिद्धी या बाबीसाठी सन २०११-१२ साठी रु. १००.०० लाख निधी अर्थसंकल्पीत झाला असला तरी वित्त विभागाच्या वर नमूद दिनांक ६ मे, २०११ च्या परिपत्रकान्वये डिसेंबर-२०११ पर्यंतच्या खर्चासाठी ७५ टक्के निधी वितरीत करण्यास मंजुरी आहे. त्यामुळे पाणलोट विकास चळवळ कार्यक्रमांतर्गत जाहिरात व प्रसिद्धी या बाबीखाली अर्थसंकल्पित झालेल्या रु. १००.०० लाख तरतुदीपैकी रु. ७५.०० लाख निधी प्रस्तुत शासन निर्णयान्वये वितरित करण्यात येत आहे. सदर निधी खर्च करण्यासाठी आयुक्त, कृषी, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्या अधिनस्त ठेवण्यात येत आहे. त्यांनी सदर निधीचे वाटप संबंधितांना करावे. सदर निधी संगणक वितरण प्रणालीवर वितरीत करण्यात आला आहे.

आयुक्त, कृषी यांनी प्रपत्र-अ मध्ये नमूद कार्यक्रम त्यापुढे दर्शविलेल्या बाबनिहाय रक्कमेच्या मर्यादित राबवावा. त्यांनी सदर निधी खर्च करण्यासाठी आवश्यक त्या मार्गदर्शक सूचना निर्गमित कराव्यात. प्रस्तुत शासन निर्णयान्वये वितरित निधी डिसेंबर, २०११ अखेर खर्च झाल्यावर उर्वरित २५ टक्के निधी वितरित करण्यासाठी बाबनिहाय प्रस्ताव शासनास सादर करण्यात यावा.

४. हा निधी खर्च करण्यासाठी आयुक्त, कृषी यांना आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे. याबाबतचा खर्च खालील लेखाशिर्षाखाली खर्ची टाकण्यात यावा.

लेखाशिर्ष,

"मागणी क्रमांक एल-७, ४४०२- मृद व जलसंधारण यावरील भांडवली खर्च -

१०२ - मृदसंधारण -

(०१) राज्य योजना पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना

(०१) (२१) पाणलोट क्षेत्र विकास कार्यक्रम, प्रसिद्धी व पारितोषिक योजना (४४०२ २३५१)

२६, जाहिरात व प्रसिद्धी "

५. वितरीत केलेला निधी मंजूर केलेल्या बाबींवर खर्च होईल याची दक्षता घेण्यात यावी. या कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसाठी केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल शासनास नियमितपणे सादर करण्यात यावा.

६. हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या परिपत्रक क्रमांक : अंदाज-२०११/प्र. क्र. ९३/२०११/ अर्थसंकल्प-३, दिनांक ६ मे, २०११ अन्वये प्रशासकिय विभागांना प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारानुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

७. हा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक २०११०६२४१५३३०३००९ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल याच्या आदेशानुसार व नावाने,

मुख्यमंत्री
(सुनील चड्हाण)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

मा.मंत्री (जलसंधारण), यांचे खाजगी सचिव
मा.राज्यमंत्री, (जलसंधारण) यांचे खाजगी सचिव
मा.उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य जलसंधारण सल्लागार परिषद,
प्रमुख मार्गदर्शक, महाराष्ट्र राज्य जलसंधारण सल्लागार परिषद,
सर्व विभागीय आयुक्त, विभागीय आयुक्त कार्यालय
आयुक्त (कृषि), महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
संचालक, मृदसंधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
सर्व संचालक, कृषि आयुक्तालय, पुणे
सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक,
सर्व जिल्हा अधिकारी, कृषि अधिकारी,
महालेखापाल-१/२, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/नागपूर (लेखा परिष्का/लेखा व अनुज्ञेयता)
अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
निवासी लेखापरीक्षा अधिकारी, मुंबई
जिल्हा कोषागार अधिकारी, सर्व
नियोजन विभाग/वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
सर्व उपसचिव/अवर सचिव/कक्ष अधिकारी, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग (जलसंधारण उप विभाग), मंत्रालय, मुंबई.
कार्यासन अधिकारी (जल-११/ जल-१९) ग्रा.वि.व ज.सं.विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
जल-८ (निवड नस्ती), ग्रा.वि.व ज.सं.विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

प्रपत्र-अ

शासन निर्णय, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग क्र.पाविच-२०११/प्र.क्र.४०/जल-८, दिनांक २४ जून, २०११
चे सहपत्र

पाणलोट विकास चळवळ कार्यक्रम सन २०११-१२ साठी बाबनिहाय मंजूर कार्यक्रम
(रु. लाखात)

अ.क्र.	बाब	तपशिल	सन २०११-१२ करिता मंजूर निधी
१	मुद्रण प्रसारण	१.१) वृत्तपत्रामधून पाणलोट विषयक जाहिरात प्रसिद्धी करीता जाहिरात निर्मिती व प्रसिद्धी १.२) प्रकाशने १.३) यशोगाथा बुकलेट अनुषंगीक बाबी	११.०० ५.०० ३.००
२	इलेक्ट्रॉनिक्स मिडिया	२.१) पाणलोट विषयक ऑडिओ जिंगल्स/स्पॉट निर्मिती व आकाशवाणीवरुन प्रसारण. दिलखुलास कार्यक्रमाचे प्रायोजकत्व/मुलाखत २.२) पाणलोट विषयक व्हिडिओ स्पॉट निर्मिती व दूरदर्शन व खाजगी वाहिनीवरुन प्रक्षेपणे, स्कोल प्रक्षेपण, जय महाराष्ट्र/ साप्ताहिक महाराष्ट्र कार्यक्रमाचे प्रायोजकत्व स्वीकारणे/ मुलाखत २.३) पाणलोट विषयक डॉक्युमेंटरी फिल्म २.४) महाराष्ट्र राज्य परिवहन महामंडळाच्या अधिकृत केलेल्या, परवानाधारकामार्फत एस.टी. बसस्थानकावरुन संगणकीय उद्घोषण दरम्यान पाणलोट विषयक ऑडिओ जिंगल्स/स्पॉटचे प्रसारण करणे.	१५.०० १५.०० २.०० १०.००
३	जनजागृती	३.१) राष्ट्रीय वृत्तपत्रे यांचे सोबत प्रायोजक तत्वावर कार्यवाही करून, विभागांतर्गत शालेय विद्यार्थ्यांच्या चित्रकला स्पर्धेचे आयोजन करणे. ३.२) सन २००९-१० च २०१०-११ मध्ये विभागांतर्गत घेण्यात आलेल्या शालेय विद्यार्थ्यांच्या चित्रकला स्पर्धेचे राज्यस्तरीय बळिस	८.०० ०.६५
४	कार्यशाळा	प्रसार माध्यम/प्रगतीशील शेतकरी यांच्या कार्यशाळांचे राज्यस्तरावर व विभागस्तरावर आयोजन करणे.	५.००
५	इतर संकीर्ण खर्च	आकस्मिक कार्यालयीन खर्च	२.३५
		एकूण	७५.००

कृती चळवळ